

Nr 73.

Av herrar **Norling** och **Sandegård**, i anledning av *Kungl. Maj:ts förslag till ändrade grunder för statsbidrag till undervisning i slöjd vid folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola.*

I årets statsverksproposition, åttonde huvudtiteln, punkt 187, föreslås en inskränkning av kommunernas hittillsvarande rätt att anordna slöjdundervisning i folkskolorna och en nedsättning av timarvodet för dem, som bestrida nämnda undervisning. Propositionen ansluter sig till ett av statskontoret utarbetat förslag.

Mot detta synas vägende invändningar kunna göras.

Vad först beträffar förslaget att fastställa minimiantalet elever i slöjdgrupp till 10 har skolöverstyrelsen erinrat att ända sedan 1906 statsbidrag utgått för undervisning i slöjd, också om elevantalet ej uppgått till 10, såvida de slöjdande utgjorde samtliga i folkskolavdelningen inskrivna gossar eller flickor. Bestämmelsen torde ha tillkommit för att möjliggöra slöjdundervisning i en del mindre landsbygdsskolor. I dessa skolor, där undervisningen oftast handhaves av kvinnliga lärare, förekommer i allmänhet endast flickslöjd.

Överstyrelsen har vidare betonat det beklagliga i att för vissa grupper barn indraga undervisningen i ett så uppfostrande och för det praktiska livet betydelsefullt ämne som slöjden. Detta vore så mycket mera att beklaga, som särskilt de mindre folkskolorna i allmänhet måste anses som en mindervärdig skoltyp, varför den i dem meddelade utbildningen i regeln icke kan betraktas som jämbördig med den, som erhålles i vanliga folkskolor. Såsom av det föregående framgår, komme slöjdens indragning i de ifrågavarande skolorna att huvudsakligen gå ut över flickornas utbildning. Vad gosslöjden beträffar kan i fråga om denna, även där den förekommer i skolor med litet barnantal, anföras att skoldistriktet underkastat sig ej ringa kostnader för anskaffande och utrustning av särskilda slöjdlokaler.

Även om det bör medgivas, att ett alltför litet antal barn i en slöjdavdelning måste ur kostnadssynpunkt anses olämpligt, så är det å andra sidan uppenbart, att ett undantagslöst tillämpande av regeln, att minimiantalet lärjungar i en slöjdavdelning skall vara 10, skulle särskilt i vissa delar av vårt land komma att gå hårt ut över ämnet. Skulle en dylik minimigräns bestämmas, borde denna likväl sättas lägre än vid siffran 10. Följden blir eljest den, att slöjden för flickorna i de mindre skolorna i regeln

måste helt slopas. Men mot en sådan utveckling tala i stort sett samma sakliga pedagogiska skäl, som anförts mot slöjdens, särskilt flickslöjdens, avförande från läroplanen i landsbygdens folkskolor.

En granskning av antalet slöjdavdelningar med högst 9 lärjungar i varje avdelning redovisningsåret 1930—1931, bekräftar, att en ändring i nu förevarande avseende i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag skulle komma att gå ut över företrädesvis den kvinnliga slöjden. Av de 2,548 avdelningar, i vilka de slöjdandes antal understiger 10, avse nämligen icke mindre än 2,050 eller 80.6 procent flickslöjd.

Då det kunde vara av intresse att erfa, i vilken utsträckning det förekommer, att slöjdavdelningarna omfatta ett anmärkningsvärt litet antal lärjungar, har överstyrelsen gjort en undersökning. Av denna framgår, att antalet avdelningar med högst 5 slöjdande utgjorde 708, därav 107 gossavdelningar och 601 flickavdelningar. Antalet avdelningar med 6—9 slöjdande är alltså väsentligen större än antalet avdelningar med högst 5 slöjdande. Av nu ifrågakvarande avdelningar utgör den förra gruppen 72 procent och den senare gruppen 28 procent av förenämnda 2,548 avdelningar.

Den andra av Kungl. Maj:t föreslagna ändringen i nuvarande bestämmelser går ut därpå, att lärararvodet för undervisning i slöjd skulle nedsättas från 1 krona 20 öre för varje undervisningstimme till 1 krona för timme, varav följer att statsbidraget till avlöningen, med bibehållande av proportionen 9/10, skulle sänkas från 1 krona 8 öre till 90 öre för timme.

Häremot kan anföras, att det förefaller mindre lämpligt att företaga någon sänkning av detta låga arvode. Visserligen motiveras sänkningen därmed, att slöjdundervisningen huvudsakligen utgör bisyssla åt lärare vid folk- och småskolorna. Gentemot detta påstående har emellertid skolöverstyrelsen anført följande:

Följer man slöjdundervisningens historia vid vårt lands folkskolor under mera än 50 år tillbaka, skall man finna, att ämnet införts i skolan för det uppväxande släktets skull, nämligen på grund av slöjdens betydelse såsom uppfostringsmedel och dess stora värde för det praktiska livet, men däremot icke i det syftet att bereda folkskolans lärare en biförtjänst. Att folk- och småskolans lärare i så stor utsträckning kommit att användas såsom timlärare i det utanför folkskolans egentliga timplan liggande ämnet slöjd har naturligtvis berott på, att man därigenom bäst tjänat undervisningen i ämnet och att undervisning i detsamma i allmänhet eljest ej kunnat komma till stånd. Under sådana förhållanden bör givetvis prissättningen för undervisning i slöjd ske med hänsyn till att det blir skäligen ersättning för det utförda arbetet. Slöjdundervisningen, som måste få en gent emot lärjungarna mycket individuell läggning och ofta utföres under mindre gynnsamma lokala förhållanden, är ett mycket krävande arbete. Då därtill kommer, att även folk- och småskolans lärare ej sällan måste kosta på sig specialutbildning för att göra sig kompetenta för denna undervisning, torde det vara obe-

stridligt, att det nu utgående arvodet av 1 krona 20 öre för undervisningstimme måste anses såsom en låg avlöning.

En sänkning av det redan förut låga slöjdarvodet *med en sjättedel komme emellertid att drabba icke blott de folk- och småskollärare, som bestrida undervisningen i slöjd, utan även de särskilda lärare i ämnet som nu äro anställda i många skoldistrikt, och av vilka många hava verklig fackutbildning.* Dessa särskilda lärares antal uppgick vid slutet av vårterminen 1930 till 1,941, därav 564 i gosslöjd och 1,377 i flickslöjd. I icke få fall — särskilt i städer och större samhällen — äro slöjdlärartjänsterna i och för beredande av pensionsrätt åt tjänst innehavaren reglerade jämlikt § 5 i reglementet för statens pensionsanstalt. Dessa tjänsteregleringar äro givetvis baserade på nuvarande avlönings- och statsbidragsbestämmelser. *En nedsättning av statsbidraget skulle i allmänhet verka i sådan riktning, att kommunerna nödgades åtaga sig ännu större del av avlöningen.*

Som av det sagda framgår, medför ett bifall till propositionen i ett stort antal skoldistrikt icke, som departementschefen anför, ett nedbringande av skoldistriktens utgifter för slöjdlärares avlöning. Tvärtom skulle i många fall ske endast en övertäktning av statens utgifter på kommunerna.

Med stöd av det anförda hemställas,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag i vad det avser ändrade grunder för statsbidrag till undervisning i slöjd vid folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola; samt att de härav betingade höjningarna av det ordinarie förslagsanslaget till anordnande av berörda undervisning måtte av riksdagen beviljas.

Stockholm den 21 januari 1933.

N. S. Norling.

Karl Sandegård.

